

Effect of Different Levels, Method and Time of Application of Calcium Carbide on The Growth and Yield of Monoicous Cucumber (*Cucumis sativus* L.)

Hasan Bagherian Lemraski¹, Kambiz Mashayekhi^{1*}, Seyyed Alireza Movahedi Naeini² and Seyyed Javad Mousavizadeh¹

1- Department of Horticulture, Faculty of Plant Production, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

2- Department of Soil Science, Faculty of Soil and Water Engineering, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

* Corresponding author, Email: kambizm@yahoo.com

(Received: 3 September 2024; Revised: 18 October 2024; Accepted: 2 November 2024)

Abstract

Calcium carbide (CaC_2) is a good source of acetylene and ethylene; these compounds have an effective role on the physiological processes of plants and the expression of sex in cucumber. To investigate the effect of the method and time of application of different levels of calcium carbide on the growth indicators and yield of monoecious cucumber (*Cucumis sativus* L.), a factorial experiment was conducted in the form of a randomized complete blocks design in three replications in a farm located in Galugah city of Mazandaran province. The treatments included different amounts of calcium carbide (zero, 5, 10, 15 g m^{-2}) which were applied in three forms (i.e., solid, liquid and gas) and in three growth stages of the plant (i.e., 4, 6 and 8 leaves). The results showed that the highest number of fruits and fruit yield were obtained for the treatment of calcium carbide of 15 g m^{-2} in liquid form and at the six leaves level (30.4 and 3.08 kg plant^{-1} , respectively). Also, the highest fresh weights of shoot and root, plant height, leaf area, leaf nitrogen content and total chlorophyll content were observed in the calcium carbide treatment of 10 g m^{-2} in the gas form and at the time of six leaves. The results indicated that applying calcium carbide at the six-leaves stage with concentrations of 10 g m^{-2} as a gas and 15 g m^{-2} in the liquid form increased the vegetative indices and the yield of monoecious cucumber, respectively.

Keywords: Fruit number, Leaf area, Vegetative indices, Yield, Nitrogen.

Introduction: Cucumber (*Cucumis sativus*) is one of the most important species of the Cucurbitaceae family. Calcium carbide is a rich source of acetylene and ethylene. This compound reacts with soil water and leads to the production of acetylene gas and delays the availability of NH_4^+ and NO_3^- in the plant, and acetylene acts as a controller of NH_4^+ and NO_3^- in the soil. As a result of the activity of natural microorganisms in the soil, especially different strains of Azotobacter, acetylene is converted into ethylene ($\text{C}_2\text{H}_2 + \text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_4$) (Shakar et al., 2015). Therefore, acetylene increases the efficiency of nitrogen consumption due to its role in inhibiting nitrification and reduces the amount and frequency of fertilizer application, which in addition to positive effects on plant growth leads to many economic and environmental benefits (Mastorakis and Iqbal, 2014). This research was conducted to investigate the effect of the method and time of application of different levels of calcium carbide on the growth indices and yield of monoecious cucumber.

Methods: The experiment was conducted in 2019 in an area located in Galugah city of Mazandaran province and implemented in a factorial arrangement in the form of a randomized complete blocks design in three replications. The treatments included different amounts of calcium carbide (i.e., zero, 5, 10, 15 g m⁻²) which were applied in three ways (i.e., solid, liquid and gas) and in three growth stages (i.e. 4, 6 and 8 leaves). Victor (F1) cucumber seeds were planted inside the tray in April. Calcium carbide treatment was applied at intervals of about 7 to 10 days including stages of four, six and eight visible leaves. Sampling and evaluation of traits was done 5 days after the beginning of flowering until the end of harvest. Traits of shoot and root fresh weights, shoot length, internode length, number of lateral branches, leaf area, fruit number, fruit yield, total leaf chlorophyll and leaf nitrogen were evaluated.

Results: The results showed that the treatments had a significant effect on the evaluated traits. Thus, the highest number of fruits per plant (30.4) and fruit yield (3.08 kg plant⁻¹) were obtained in the treatment of calcium carbide 15 g m⁻² in the liquid form and at the time of six leaves. Also, the highest fresh weights of shoot (1951 g per plant) and root (150 g per plant), plant height (220 cm), leaf area (336 cm² per plant), leaf nitrogen content (42 mg g⁻¹) and total chlorophyll content (35 mg g⁻¹) were observed in the calcium carbide treatment of 10 g m⁻² in the gas form and at the time of six leaves.

Conclusions: According to the obtained results, applying calcium carbide at the six-leaf stage and with concentrations of 10 g m⁻² as gas and 15 g m⁻² as liquid, respectively, increased the vegetative indices and yield of monoecious cucumber.

References:

1. Mastorakis, N.E., Iqbal, S., 2014. Effect of humic acid and calcium carbide on growth and yield of tomato. In: Mastorakis, N.E., Batzias, F., Guarnaccia, C. (Eds.), Recent Advances in Urban Planning, Sustainable Development and Green Energy (Proceedings of the 5th International Conference on Urban Sustainability, Cultural Sustainability, Green Development, Green Structures and Clean Cars, USCUDAR '14). WSEAS Press, November 22–24, Florence, Italy, pp. 174–179.
2. Shakar, M., Yaseen, M., Arshad, M., Rizwan, A., 2015. Soil applied calcium carbide-mediated changes in morpho-physiology, femaleness and fruit yield of cucumber plants and their relationship with endogenous plant ethylene. J. Anim. Plant Sci. 25, 1685–1692.

How to Cite: Bagherian Lemraski, H., Mashayekhi, K., Movahedi Naeini, S.A., Mousavizadeh, S.J., 2025. Effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on the growth and yield of monoecious cucumber (*Cucumis sativus* L.). J. Soil Plant Interact. 15(4), 37–51 (In Persian). <https://doi.org/10.47176/jspi.15.4.21481>

بررسی اثر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر رشد و عملکرد خیار تک پایه (*Cucumis sativus* L.)

حسن باقریان لمراسکی^۱، کامبیز مشایخی^{۱*}، سید علیرضا موحدی نائینی^۲ و سید جواد موسوی زاده^۱

۱- گروه علوم باغبانی، دانشکده تولیدات گیاهی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

۲- گروه علوم خاک، دانشکده مهندسی آب و خاک، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

* مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: kambizm@yahoo.com

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۱۳؛ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۷/۲۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۸/۱۲)

چکیده

کاربید کلسیم (CaC_2) منبع خوبی از استیلن و اتیلن بوده و این ترکیبات نقش مؤثری در فرآیندهای فیزیولوژیک گیاهان و بیان جنسیت گل در خیار دارد. به منظور بررسی اثر روش، مقدار و زمان مصرف سطوح مختلف کاربید کلسیم بر شاخص‌های رشدی و عملکرد خیار تک پایه (*Cucumis sativus* L.)، آزمایشی به صورت فاکتوریل در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی در سه تکرار در مزرعه‌ای واقع در شهرستان گلوگاه استان مازندران اجرا شد. تیمارها شامل مقادیر مختلف کاربید کلسیم (صفر، ۵، ۱۰ و ۱۵ گرم بر مترمربع) بودند که به سه روش (جامد، مایع و گاز) و در سه مرحله رشدی گیاه (۴، ۶ و ۸ برگ) اعمال شدند. نتایج نشان داد بیشترین تعداد و عملکرد میوه به ترتیب با مقادیر ۳۰/۴ عدد و ۳/۰۸ کیلوگرم در بوته در تیمار کاربید کلسیم ۱۵ گرم بر مترمربع در زمان شش برگگی و با روش کاربرد مایع حاصل شد. همچنین بیشترین وزن تازه شاخساره و ریشه، ارتفاع بوته، سطح برگ، میزان نیتروژن برگ و محتوای کلروفیل کل در تیمار کاربید کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع در زمان شش برگگی و با روش کاربرد گازی مشاهده شد. با توجه به نتایج به دست آمده کاربرد کاربید کلسیم در مرحله شش برگگی و با غلظت‌های ۱۰ گرم در مترمربع به صورت گاز و ۱۵ گرم در مترمربع به صورت مایع به ترتیب موجب افزایش شاخص‌های رویشی و عملکرد خیار تک پایه شد.

واژه‌های کلیدی: تعداد میوه، سطح برگ، شاخص‌های رویشی، عملکرد، نیتروژن.

مقدمه

خیار با نام علمی *Cucumis sativus* یکی از مهم‌ترین گیاهان خانواده کدوئیان (Cucurbitaceae) است که از محبوبیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. تولید سالیانه این گیاه در جهان حدود ۹۵ میلیون تن بوده و ایران با تولید ۴۱۱۰ تن در جایگاه چهاردهم جهان قرار دارد (FAO, 2022). میوه این گیاه حدود ۹۶ درصد آب دارد و به علت فراوانی انواع ویتامین‌ها از جمله B، C و K، املاح معدنی و اسیدهای آلی، در تغذیه مدرن امروزی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Sharma et al., 2020).

کاربرد بیرونی هورمون‌های رشد گیاهی یکی از روش‌های مهم در تولید محصولات باغبانی است. اتیلن به عنوان یک هورمون گیاهی نقش مهمی در کلیه فرآیندهای فیزیولوژیک مانند تحریک جوانه زنی بذر، رشد شاخساره و ریشه و رسیدگی محصولات کشاورزی دارد (Khan et al., 2024). استفاده از اتیلن به صورت طبیعی به دلیل ماهیت گازی آن، محدودیت‌هایی در تولیدات محصولات کشاورزی دارد. کشف ترکیبات آزادکننده اتیلن مانند اتفون (۲-کلرواتیل فسفونیک اسید) در دهه ۱۹۶۰ این مشکل را حل کرد، اما به دلیل هزینه زیاد اتفون استفاده از آن برای کشاورزان مقرون به صرفه نبوده و از سوی دیگر، میزان اتیلن تولیدشده توسط این ماده در موارد حساس به غلظت قابل کنترل نیست. بنابراین برای رفع این مشکل می‌توان از ترکیبات آزادکننده اتیلن مانند کاربید کلسیم استفاده نمود (Abbasi et al., 2012).

کاربید کلسیم (CaC_2) منبع غنی استیلن و اتیلن است. این ترکیب با آب خاک واکنش داده و منجر به تولید گاز استیلن می‌شود. استیلن همراهی NH_4^+ و NO_3^- را در گیاه به تأخیر می‌اندازد؛ به عبارتی استیلن به عنوان کنترل‌کننده NH_4^+ و NO_3^- در خاک عمل می‌نماید. ضمن این‌که در اثر فعالیت ریزجانداران بومی خاک، به ویژه سویه‌های مختلف ازتوباکتر، استیلن به اتیلن ($\text{C}_2\text{H}_2 + \text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_4$) تبدیل می‌شود (Shakar et al., 2015). در نتیجه استیلن به دلیل نقش آن در مهار نیتریفیکاسیون کارایی

مصرف نیتروژن را افزایش داده و در نتیجه مقدار و تعداد دفعات مصرف کود را کاهش می‌دهد که این امر آثار مثبتی بر رشد گیاه دارد. همچنین سنگ کاربید کلسیم به دلیل ارزان بودن و دسترسی آسان دارای مزایای اقتصادی و زیست‌محیطی فراوانی است (Mastorakis and Iqbal, 2014). (Mashayekhi et al., 2017) نشان دادند کاربرد کاربید کلسیم با غلظت‌های ۲۵۰ و ۵۰۰ ppm موجب افزایش تعداد گل‌های ماده، تعداد میان‌گره، سطح برگ، محتوای کلروفیل میوه و عملکرد در گیاه خیار (*Cucumis sativus* L.) شد. همچنین کاربرد ۶۰ کیلوگرم در هکتار کاربید کلسیم، وزن خشک ساقه، تعداد گل و عملکرد میوه سیب‌زمینی (*Solanum tuberosum* L.) را افزایش داد (Mastorakis and Iqbal, 2014). در پژوهشی دیگر کاربرد کاربید کلسیم با غلظت ۲۰ میلی‌گرم در کیلوگرم خاک، تعداد میوه، گل و عملکرد میوه فلفل شیرین (*Capsicum annuum* L.) را افزایش داد (Ahmed et al., 2014).

با توجه به پرمصرف بودن محصول خیار در دنیا و آثار کاربرد کاربید کلسیم در بهبود رشد گیاهان و همچنین نقش مؤثر آن در تعیین جنسیت گل از راه بیان ژن‌های مؤثر در تولید گل‌های ماده خیار و افزایش عملکرد آن، این پژوهش به منظور بررسی اثر نوع، مقدار و زمان کاربرد سطوح مختلف کاربید کلسیم بر رشد و عملکرد خیار تک‌پایه انجام شد.

مواد و روش‌ها

آزمایش در سال ۱۳۹۹ در منطقه‌ای (روستای لمراسک) واقع در شهرستان گلوگاه استان مازندران (طول جغرافیایی ۱۳ درجه و عرض جغرافیایی ۳۶ درجه و ارتفاع از سطح دریا ۱۵ متر) انجام شد. این آزمایش در آرایش فاکتوریل در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی در سه تکرار اجرا شد. تیمارها شامل مقادیر مختلف کاربید کلسیم (صفر، ۵، ۱۰ و ۱۵ گرم بر مترمربع) بود که به سه روش مصرف (جامد، مایع و گازی) و در سه مرحله رشدی (۴، ۶ و ۸ برگه) اعمال شدند. برای شروع آزمایش در فروردین ماه بذرهای خیار رقم ویکتور (F1) در سینی کشت که

جدول ۱. ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی خاک مورد استفاده در پژوهش

Table 1. Physical and chemical characteristics of the soil used in the study

بافت Texture	رس Clay (%)	سیلت Silt (%)	شن Sand (%)	رسانایی الکتریکی Electrical conductivity EC (dS/m)	pH	نیتروژن Nitrogen (%)	پتاسیم Potassium (mg kg ⁻¹)	فسفر Phosphorus (mg kg ⁻¹)	کربن آلی Organic carbon (%)
Sandy clay loam	27.6	32.4	41.0	1.2	7.3	0.05	110	11.5	0.60

به صورت مکانیکی انجام شد. نمونه برداری و ارزیابی صفات نیز ۵ روز پس از آغاز گل دهی تا پایان برداشت انجام شد.

صفات مورفولوژیک

اندازه گیری وزن تازه شاخساره و ریشه بلافاصله پس از نمونه برداری توسط ترازوی دیجیتالی با دقت ۰/۰۱ گرم انجام شد (Mashayekhi et al., 2017). برای اندازه گیری ارتفاع گیاه (از محل طوقه تا بلندترین نقطه شاخساره) و فاصله میان گره ها از متر فلزی استفاده شد (Haghighi et al., 2021). همچنین تعداد میوه در بوته و تعداد شاخه جانبی شمارش شد (Mashayekhi et al., 2017) و اندازه گیری سطح برگ به وسیله دستگاه سطح برگ سنج (England Delta-T Device LTD) انجام شد (Najafi et al., 2021). عملکرد در بوته نیز با توزین میوه های برداشت شده تا ۴۵ روز پس از اعمال تیمارها از هر بوته به دست آمد و بر حسب کیلوگرم بیان شد (Javan and Nazarideljou, 2018).

صفات فیزیولوژیک

کلروفیل کل برگ: استخراج کلروفیل کل برگ با استفاده از دی متیل سولفوکساید (DMSO) انجام شد و جذب نمونه ها توسط دستگاه اسپکتوفتومتر (UV Visible مدل Spectro Flex 6600) در طول موج ۶۶۳ نانومتر (A₆₆₃) برای کلروفیل a و ۶۴۵ نانومتر (A₆₄₅) برای کلروفیل b قرأنت شدند. در نهایت میزان کلروفیل کل (Total Chl) با رابطه (۱) بر حسب میلی گرم بر گرم وزن تازه برگ محاسبه شد (Soroori et al., 2023):

$$\text{Total Chl} = 20.2 (A_{645}) +$$

شامل کوکوپیت و پیت ماس کشت شدند. زمین مزرعه تسطیح شده و نمونه خاک از لایه ۳۰-۰ سانتی متر برای اندازه گیری ویژگی های آن برداشت شد (جدول ۱). بر اساس آزمون خاک، نیتروژن، فسفر و پتاسیم به صورت کود اوره، سوپرفسفات تریپل و سولفات پتاسیم به میزان ۱۰۰، ۵۰ و ۱۵۰ کیلوگرم در هکتار به خاک افزوده شد. بر اساس نتایج آزمون خاک با توجه به کمبود پتاسیم و واکنش کمی قلیایی خاک، از کود سولفات پتاسیم استفاده شد تا pH خاک اصلاح شود و فراهمی عناصر کم مصرف در خاک بهبود یابد. گیاهچه ها در مرحله ۲ برگی با فواصل ۵۰ در ۱۵۰ سانتی متر به زمین اصلی انتقال یافتند. تیمار کاربرد کلسیم با فواصل حدود ۷ الی ۱۰ روز شامل مراحل چهار، شش و هشت برگی اعمال شد.

در روش کپسوله (جامد)، پودر سنگ کاربرد کلسیم (CaC₂) در کپسول های ژلاتینی تعبیه شده و سپس کپسول ها به صورت مستقیم در زیر خاک و در محدوده ریشه قرار داده شد. روش مایع، با انحلال کاربرد کلسیم در آب مقطر و انتقال محلول حاصله از راه مجاری آبیاری زیر سطحی به زیر خاک اعمال شد. در روش گازی نیز انحلال سنگ کاربرد در آب مقطر در مخزن مجزا انجام شد و سپس گاز حاصل از واکنش سنگ کاربرد و آب، از راه لوله های از پیش طراحی شده بر روی همان مخزن به عمق خاک انتقال یافت. در هر سه روش، تیمارها در عمق ۲۰ سانتی متری خاک و در محدوده ریشه اعمال شدند.

لازم به ذکر است با توجه به نیاز آبی خیار و به دلیل استفاده از روش مایع (یکی از روش های اعمال تیمار) و به منظور یکسان سازی اثر آب قابل استفاده، پس از اعمال تیمار در هر مرحله، تمام بوته ها آبیاری شدند. مبارزه با علف های هرز

$$(۱) \quad 8.02 (A_{663}) \times V / (1000 \times W)$$

که در این فرمول V حجم نهایی محلول و W وزن نمونه است. **نیتروژن برگ:** اندازه‌گیری غلظت نیتروژن در برگ به روش میکروکجلدال در سه مرحله هضم، تقطیر و عیارسنجی (تیتراسیون) انجام شد و بر حسب میلی‌گرم در گرم وزن خشک برگ بیان شد (Eleduma, 2023).

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار آماری SPSS (نسخه ۲۳) و مقایسه میانگین داده‌ها با استفاده از آزمون چند دامنه‌ای دانکن در سطح احتمال ۵ درصد صورت گرفت.

نتایج

وزن تازه شاخساره: نتایج نشان داد آثار ساده، دوگانه و سه‌گانه سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربرد کلسیم بر وزن تازه شاخساره در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار شد (جدول ۲). اثر ساده تیمارها نشان داد غلظت کاربرد کلسیم در سطح ۱۰ گرم در مترمربع موجب افزایش وزن تازه شاخساره شد. همچنین کاربرد کلسیم کاربرد به شکل گاز در مرحله شش‌برگی بیش‌ترین تأثیر را بر وزن تازه شاخساره داشت (جدول ۳)، به‌طور کلی مقایسه میانگین تیمارها نشان داد.

بیش‌ترین وزن تازه شاخساره با مقدار ۱۹۵۱ گرم در بوته در تیمار گازی کاربرد کلسیم در مرحله شش‌برگی و با غلظت ۱۰ گرم در مترمربع و کم‌ترین آن با مقدار ۵۲۴ گرم در بوته در شاهد به‌دست آمد (جدول ۴).

وزن تازه ریشه: نتایج نشان داد آثار ساده، دوگانه و سه‌گانه سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربرد کلسیم بر وزن تازه ریشه در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار شد (جدول ۲). آثار ساده تیمارها نشان داد وزن تازه ریشه با افزایش غلظت کاربرد کلسیم تا سطح ۱۰ گرم در مترمربع افزایش یافت. همچنین کاربرد کلسیم کاربرد به شکل مایع و در مرحله چهار برگی بیش‌ترین تأثیر را در وزن تازه ریشه نشان داد (جدول ۳)، به‌طور

کلی مقایسه میانگین آثار سه‌گانه تیمارها نشان داد بیش‌ترین وزن تازه شاخساره (برابر ۱۵۰ گرم در بوته) در تیمار مایع کاربرد کلسیم در مرحله شش‌برگی و با غلظت ۱۰ گرم در مترمربع و کم‌ترین مقدار آن (برابر ۳۵ گرم) در شاهد به‌دست آمد (جدول ۴).

ارتفاع گیاه: نتایج نشان داد آثار ساده، دوگانه و سه‌گانه سطوح مختلف کاربرد کلسیم و روش و زمان اعمال آن بر ارتفاع گیاه در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار شد (جدول ۱). اثر ساده غلظت کاربرد کلسیم نشان داد سطوح ۵ و ۱۰ گرم در مترمربع تأثیر مثبتی بر ارتفاع گیاه داشت همچنین کاربرد کاربرد کلسیم به شکل مایع و در مرحله شش‌برگی موجب افزایش ارتفاع گیاه شد (جدول ۳). به‌طور کلی بیش‌ترین ارتفاع گیاه با مقدار ۲۲۰ سانتی‌متر در تیمار گازی در مرحله شش‌برگی و با غلظت ۱۰ گرم در مترمربع مشاهده شد که با تیمار مایع در مرحله شش‌برگی و غلظت ۱۰ گرم در مترمربع اختلاف معنی‌داری نداشت. کم‌ترین مقدار این کمیت (۱۳۵ سانتی‌متر) در شاهد به‌دست آمد (جدول ۴).

طول میان‌گره: یافته‌ها نشان داد اثر ساده روش اعمال کاربرد کلسیم بر طول میان‌گره در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار شد، درحالی‌که سایر آثار ساده، دوگانه و سه‌گانه بر این کمیت معنی‌دار نشد (جدول ۲ و ۴). بیش‌ترین طول میان‌گره (۵ سانتی‌متر) در روش اعمال کاربرد کلسیم به شکل مایع و کم‌ترین مقدار آن (۴/۱۱ سانتی‌متر) در روش جامد مشاهده شد (جدول ۳).

تعداد شاخه جانبی: نتایج این آزمایش نشان داد اثر ساده روش اعمال کاربرد کلسیم در سطح احتمال ۵ درصد و اثر دوگانه زمان اعمال و غلظت کاربرد کلسیم و اثر دوگانه روش و زمان اعمال کاربرد کلسیم به‌ترتیب در سطوح احتمال ۵ و ۱ درصد معنی‌دار شد، درحالی‌که سایر آثار ساده، دوگانه و سه‌گانه معنی‌دار نشد (جدول ۲ و ۳). بیش‌ترین تعداد شاخه جانبی (۴/۶۶) در روش اعمال کاربرد کلسیم به شکل مایع و کم‌ترین مقدار آن (۳/۸۸) در روش کاربرد به شکل گاز به‌دست آمد (جدول ۳).

جدول ۲. تجزیه واریانس اثر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر رشد و عملکرد خیار تک‌پایه

Table 2. Analysis of variance of the effects of different levels, method and time of application of calcium carbide on the growth and yield of monoecious cucumber											
نیترژن برگ	کلروفیل کل برگ	عملکرد میوه	تعداد میوه	تعداد شاخه	طول میان‌گره	ارتفاع گیاه	ریشه تازه	وزن تازه شاخساره	درجه آزادی	منبع تغییر	
Leaf nitrogen	Total chlorophyll	Fruit yield	Fruit number	Leaf area	Number of lateral branches	Internode length	Plant height	Fresh weight of root	Fresh weight of shoot	DF	Source of variation
1.98 ^{ns}	2.04 ^{ns}	2.46*	1026 ^{**}	836 ^{ns}	0.59 ^{ns}	3.70*	9.12 ^{ns}	8.80 ^{ns}	2563*	2	بلوک Block
76.2 ^{**}	88.6 ^{**}	6.07*	3757 ^{**}	578 ^{ns}	4.11*	5.77 ^{**}	2129 ^{**}	1102 ^{**}	116175 ^{**}	2	روش اعمال Method
65.0 ^{**}	78.3 ^{**}	1.84*	4.30 ^{ns}	772 ^{ns}	1.77 ^{ns}	0.11 ^{ns}	3601 ^{**}	2421 ^{**}	328786 ^{**}	2	زمان اعمال Time
41.3 ^{**}	50.6 ^{**}	3.07*	571*	6706*	0.44 ^{ns}	1.77 ^{ns}	1803 ^{**}	1237 ^{**}	454650 ^{**}	2	غلظت Concentration
24.8 ^{**}	35.8 ^{**}	1.66*	159 ^{ns}	5885 ^{ns}	3.94 ^{**}	1.11 ^{ns}	1977**	1381 ^{**}	614194 ^{**}	4	روش × زمان Method × Time
40.4 ^{**}	50.7 ^{**}	3.48*	789 ^{**}	1999 ^{ns}	0.61 ^{ns}	0.77 ^{ns}	1211 ^{**}	980 ^{**}	143614 ^{**}	4	روش × غلظت Method × Concentration
83.8 ^{**}	86.4 ^{**}	4.65*	286 ^{ns}	13804 ^{**}	2.77*	1.11 ^{ns}	1517 ^{**}	1045 ^{**}	461031 ^{**}	4	زمان × غلظت Time × Concentration
21.9 ^{**}	30.0 ^{**}	2.83*	337*	612 ^{**}	1.19 ^{ns}	1.36 ^{ns}	660 ^{**}	581 ^{**}	422722 ^{**}	8	روش × زمان × غلظت Method × Time × Concentration
1.50	1.99	1.59	153	0.93	0.97	0.85	148	110	517	52	خطا Error
8.9	9.3	14.1	18.1	18.0	18.7	18.6	13.3	11.4	18.4	-	ضریب تغییرات CV (%)

ns، * و ** به ترتیب بیانگر اثر غیرمعنی‌دار و آثار معنی‌دار در سطوح ۵ و ۱ درصد است.
ns, * and ** indicate non-significant effect, and significant effects at 5 and 1% probability levels, respectively.

جدول ۳. مقایسه میانگین اثر ساده سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر شاخص‌های رشدی و عملکرد خیار تک‌پایه

Table 3. Mean comparison of the effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on some growth indices of monoecious cucumber												
نیتروژن برگ (میلی گرم در گرم)	کلروفیل کل (میلی گرم در گرم)	عملکرد میوه (کیلوگرم در بوته)	تعداد میوه در بوته	تعداد برگ (سانتی متر مربع در بوته)	تعداد شاخه جانبی	طول میان- گره (سانتی متر)	ارتفاع گیاه (سانتی متر)	وزن ریشه (گرم) در بوته	وزن تازه شاخساره (گرم) در بوته	تیمار Treatment		
Leaf nitrogen (mg g ⁻¹)	Total chlorophyll (mg g ⁻¹)	Fruit yield (kg plant ⁻¹)	Fruit number per plant	Leaf area (cm ² per plant)	Number of lateral branches	Internode length (cm)	Plant height (cm)	Fresh weight of root (g per plant)	Fresh weight of shoot (g per plant)			
20.1 ^d	12.6 ^d	1.08 ^d	13.2 ^d	160 ^d	4 ^a	4 ^a	128 ^c	32.0 ^d	400 ^d	0		
30.1 ^c	25.1 ^b	2.16 ^b	21.8 ^a	265 ^a	4.33 ^a	4.33 ^a	190 ^a	79.0 ^b	1056 ^c	5		
33.6 ^b	21.9 ^c	2.17 ^b	19.0 ^b	250 ^{ab}	4.11 ^a	4.77 ^a	184 ^a	93.2 ^a	1299 ^a	10		
35.7 ^a	26.4 ^a	2.48 ^a	22.1 ^a	233 ^a	4.33 ^a	4.33 ^a	174 ^b	56.0 ^c	1098 ^b	15		
26.1 ^c	27.5 ^a	2.38 ^{ab}	21.2 ^b	250 ^a	4.22 ^{ab}	4.11 ^b	174 ^c	84.5 ^c	916 ^c	جامد Solid		
36.3 ^a	22.7 ^b	2.07 ^b	17.5 ^c	244 ^a	3.88 ^b	4.33 ^b	182 ^b	115 ^b	1310 ^a	گاز Gas		
34.9 ^b	23.2 ^b	2.49 ^a	25.1 ^a	253 ^a	4.66 ^a	5.00 ^a	1992 ^a	138 ^a	1226 ^b	مایع Liquid		
48.0 ^a	23.6 ^b	2.38 ^a	21.6 ^a	254 ^a	4.11 ^a	4.44 ^a	178 ^b	101 ^a	1146 ^b	۴ برگی 4 Leaves		
34.5 ^c	27.4 ^a	2.39 ^a	20.8 ^a	250 ^a	4.55 ^a	4.44 ^a	196 ^a	99.0 ^b	1264 ^a	۶ برگی 6 Leaves		
36.0 ^b	22.3 ^b	2.17 ^b	21.8 ^a	244 ^a	4.11 ^a	4.55 ^a	174 ^b	95.4 ^c	1043 ^c	۸ برگی 8 Leaves		

در هر ستون و در هر گروه، حروف یکسان بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

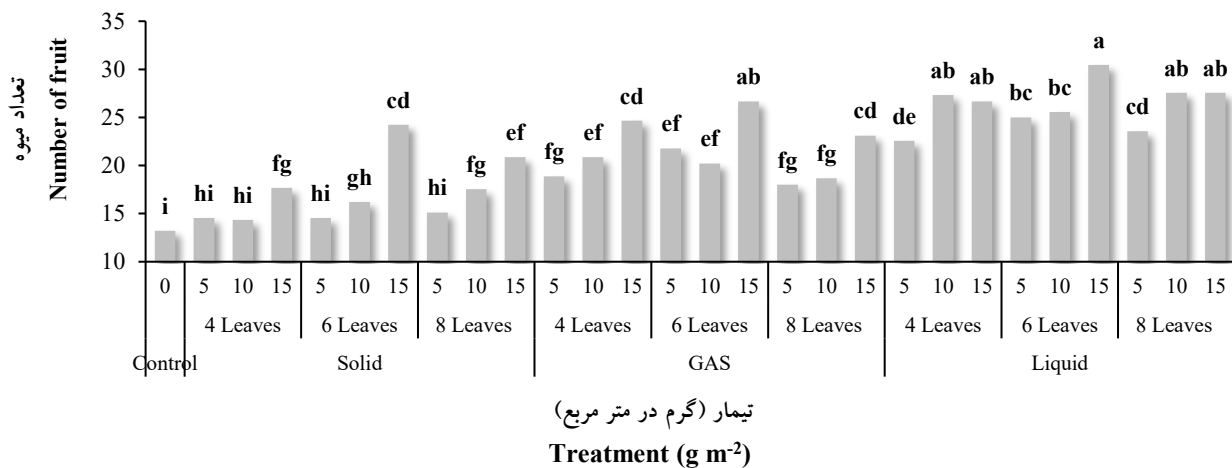
In each column and in each group, similar letters stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

جدول ۴. مقایسه میانگین اثر برهمکنش سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر برخی شاخص‌های رشدی خیار تک‌پایه

Table 4. Mean comparison of the interaction effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on some growth indices of monoecious cucumber									
سطح برگ (سانتی مترمربع در برگ)	تعداد شاخه جانبی	طول میان‌گره (سانتی متر)	ارتفاع گیاه (سانتی متر)	وزن تازه ریشه (گرم) در بوته	وزن تازه شاخساره (گرم در بوته)	غلظت کاربید کلسیم (گرم در مترمربع) Calcium carbide concentration (g m ⁻²)	زمان اعمال Time	روش اعمال Application method	شاهد
Leaf area (cm ² per plant)	Number of lateral branches	Internode length (cm)	Plant height (cm)	Fresh weight of root (g per plant)	Fresh weight of shoot (g per plant)	Zero			Control
165 ^f	4.00 ^a	4.00 ^a	135 ⁱ	35.0 ^j	524	Zero			
185 ^{ef}	5.00 ^a	5.00 ^a	194 ^{bc}	65.0 ^g	703 ^q	5	۴ برگ		
300 ^{ab}	5.00 ^a	5.00 ^a	140 ^{hi}	86.3 ^e	1170 ⁱ	10	4 Leaves		
223 ^{cd}	6.00 ^a	6.00 ^a	163 ^{fg}	45.5 ⁱ	840 ^o	15			
244 ^{bc}	5.00 ^a	5.00 ^a	185 ^{cd}	70.9 ^f	756 ^p	5	۶ برگ	جامد	
285 ^{ab}	5.00 ^a	5.00 ^a	202 ^{ab}	97.5 ^e	1499 ^e	10	6 Leaves		
233 ^{cd}	4.00 ^a	4.00 ^a	165 ^{fg}	60.0 ^g	931 ⁿ	15			
277 ^{ab}	5.00 ^a	5.00 ^a	194 ^{bc}	91.8 ^g	576 ^f	5	۸ برگ	Solid	
285 ^{ab}	6.00 ^a	6.00 ^a	194 ^{bc}	108 ^e	1000 ^m	10			
224 ^{cd}	4.00 ^a	4.00 ^a	159 ^{gh}	44.0 ^j	721 ^{pq}	15	8 Leaves		
228 ^{cd}	4.00 ^a	4.00 ^a	170 ^{fg}	110 ^e	1121 ^k	5	۴ برگ		
215 ^{de}	4.00 ^a	4.00 ^a	165 ^{fg}	127 ^{cd}	1275 ^g	10	4 Leaves		
238 ^{bc}	4.00 ^a	4.00 ^a	167 ^{fg}	92.0 ^g	1211 ^h	15			
227 ^{cd}	4.00 ^a	4.00 ^a	215 ^{ab}	131 ^c	1700 ^c	5	۶ برگ	گاز	
336 ^a	4.00 ^a	4.00 ^a	220 ^a	140 ^b	1951 ^a	10	6 Leaves		
214 ^{de}	5.00 ^a	5.00 ^a	215 ^{ab}	88.0 ^g	1620 ^d	15			
171 ^f	5.00 ^a	5.00 ^a	163 ^{fg}	100 ^{ef}	830 ^o	5	۸ برگ	Gas	
231 ^{cd}	5.00 ^a	5.00 ^a	161 ^g	125 ^{cd}	1164 ⁱ	10			
222 ^{cd}	4.00 ^a	5.00 ^a	174 ^{ef}	80.0 ^g	921 ⁿ	15	8 Leaves		
212 ^{de}	3.00 ^a	3.00 ^a	210 ^{ab}	99.0 ^{ef}	1500 ^e	5	۴ برگ		
255 ^{bc}	5.00 ^a	5.00 ^a	185 ^{cd}	135 ^c	1420 ^f	10	4 Leaves		
316 ^{ab}	4.00 ^a	4.00 ^a	195 ^{bc}	65.1 ^h	1073 ^l	15			
270 ^{ab}	4.00 ^a	4.00 ^a	195 ^{bc}	120 ^d	755 ^p	5	۶ برگ	مایع	
336 ^a	5.00 ^a	5.00 ^a	205 ^{ab}	150 ^a	1903 ^b	10	6 Leaves		
213 ^{de}	4.00 ^a	4.00 ^a	181 ^{de}	76.0 ^g	1164 ⁱ	15			
293 ^{ab}	4.00 ^a	4.00 ^a	170 ^{fg}	120 ^d	1450 ^f	5	۸ برگ	Liquid	
273 ^{ab}	4.00 ^a	4.00 ^a	206 ^{ab}	140 ^b	1121 ^k	10			
216 ^{de}	4.00 ^a	4.00 ^a	173 ^{ef}	53.6 ⁱ	1055 ^l	15	8 Leaves		

در هر ستون، حروف یکسان بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

In each column, similar letters stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

شکل ۱. تأثیر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر تعداد میوه خیار تک‌پایه. حروف یکسان روی ستون‌ها بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

Fig. 1. The effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on number of fruit of monoecious cucumber. Similar letters on the bars stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

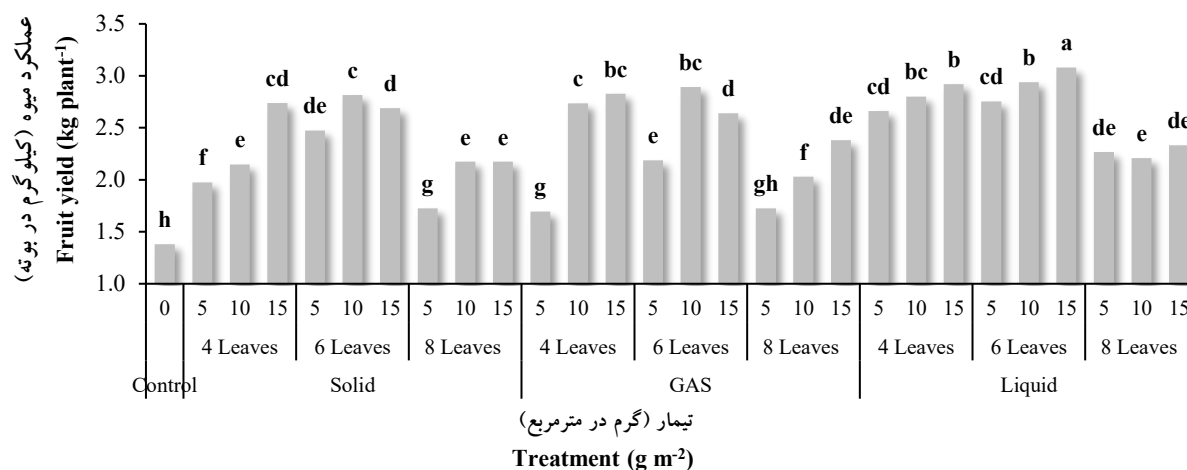
۱۵ گرم در مترمربع کاربید کلسیم مایع و در مرحله شش برگی و کم‌ترین مقدار آن (۱۳/۲ عدد در بوته) در شاهد به‌دست آمد (شکل ۱).

عملکرد میوه در بوته: یافته‌ها نشان داد اثر ساده روش اعمال کاربید کلسیم و آثار دوگانه روش و زمان اعمال و غلظت و زمان اعمال و آثار سه‌گانه آن‌ها بر عملکرد میوه در سطح احتمال ۵ درصد معنی‌دار شد (جدول ۱). اثر ساده غلظت کاربید کلسیم در تیمار ۱۵ گرم در مترمربع بیش‌ترین تأثیر را بر افزایش عملکرد میوه نشان داد. همچنین اثر ساده روش اعمال در تیمار چهار برگی نیز اختلاف معنی‌داری با یکدیگر نداشتند (جدول ۳). همان‌طور که از شکل ۲ نمایان است بیش‌ترین عملکرد میوه (۳/۰۸ کیلوگرم در بوته) در تیمار کاربید کلسیم مایع با غلظت ۱۰ گرم در مترمربع در مرحله شش برگی و کم‌ترین آن (۱/۳۸ کیلوگرم در بوته) در شاهد مشاهده شد.

کلروفیل کل: یافته‌ها نشان داد اثر ساده، دوگانه و سه‌گانه روش، زمان اعمال و غلظت کاربید کلسیم تأثیر معنی‌داری بر کلروفیل کل در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار داشت (جدول ۱). اثر ساده غلظت، روش اعمال و زمان اعمال نشان داد

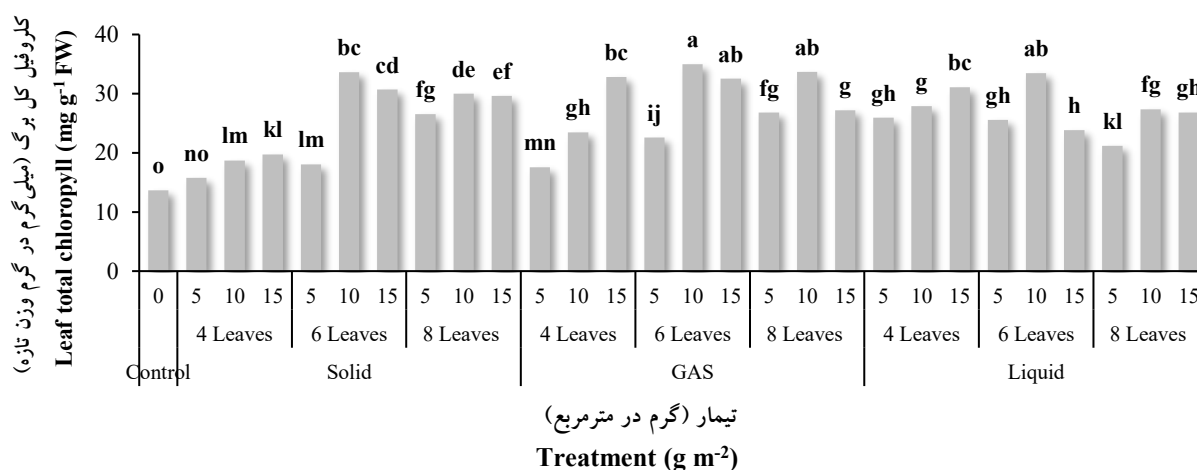
سطح برگ: نتایج نشان داد اثر ساده غلظت کاربید کلسیم در سطح احتمال ۵ درصد و اثر دوگانه زمان و غلظت و همچنین آثار سه‌گانه تیمارها در سطح احتمال ۱ درصد معنی‌دار شد (جدول ۱). اثر ساده تیمار کاربید کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع بیش‌ترین تأثیر را در افزایش سطح برگ گیاه نشان داد (جدول ۳). به‌طوری‌که بیش‌ترین سطح برگ با مقدار ۳۳۶ سانتی‌مترمربع در بوته در تیمار کاربید کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع مایع در مرحله شش برگی مشاهده شد که با تیمار کاربید کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع کاربید کلسیم گاز در مرحله شش برگی اختلاف معنی‌داری نداشت. کم‌ترین مقدار این صفت (۱۶۵ سانتی‌مترمربع در بوته) در شاهد مشاهده شد (جدول ۴).

تعداد میوه در بوته: نتایج نشان داد اثر ساده روش اعمال در سطح احتمال ۱ درصد و اثر غلظت کاربید کلسیم در سطح احتمال ۵ درصد بر تعداد میوه معنی‌دار شد. اثر دوگانه روش و غلظت در سطح احتمال ۱ درصد و آثار سه‌گانه آن‌ها در سطح احتمال ۵ درصد معنی‌دار شد (جدول ۱). اثر ساده غلظت کاربید کلسیم و روش اعمال آن نشان داد غلظت ۱۵ گرم در مترمربع به شکل مایع بیش‌ترین تأثیر را بر تعداد میوه داشت (جدول ۳). به‌طور کلی بیش‌ترین تعداد میوه (۳۰/۴ عدد در بوته) در تیمار

شکل ۲. تأثیر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر عملکرد میوه خیار تک‌پایه. حروف یکسان روی ستون‌ها بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

Fig. 2. The effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on fruit yield of monoecious cucumber. Similar letters on the bars stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

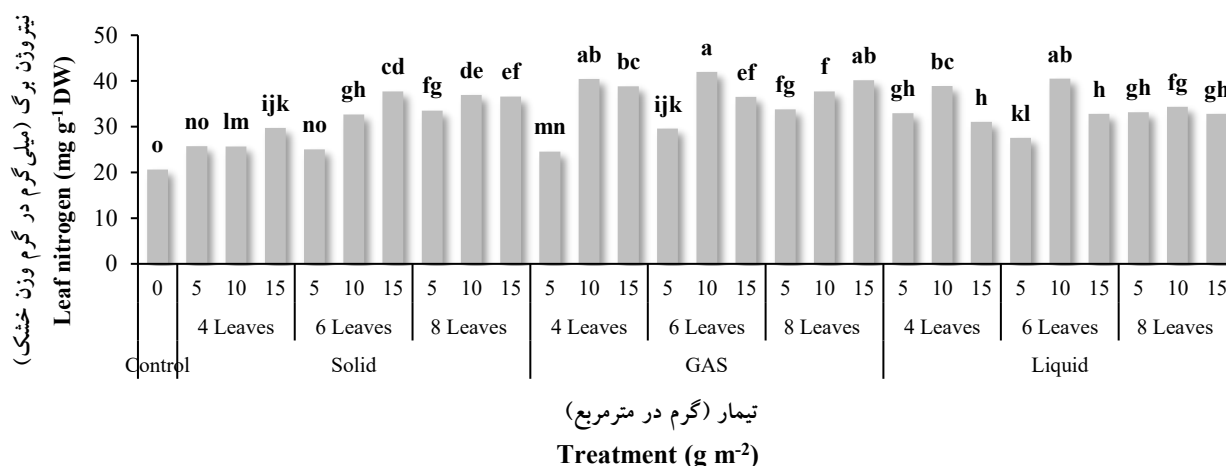

شکل ۳. تأثیر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر میزان کلروفیل کل برگ خیار تک‌پایه. حروف یکسان روی ستون‌ها بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

Fig. 3. The effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on leaf total chlorophyll of monoecious cucumber. Similar letters on the bars stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

نیترژن برگ: نتایج نشان داد اثر ساده، دوگانه و سه‌گانه روش، زمان اعمال و غلظت کاربید کلسیم تأثیر معنی‌داری بر محتوای نیترژن برگ در سطح احتمال ۱ درصد داشت (جدول ۱). اثر ساده غلظت کاربید کلسیم نشان داد بیش‌ترین محتوای نیترژن برگ در تیمار ۱۵ گرم در مترمربع به‌دست آمد. همچنین کاربرد کاربید کلسیم به‌صورت گاز و در مرحله چهارم برگ محتوای نیترژن برگ را افزایش داد (جدول ۳). یافته‌های اثر سه‌گانه

بیش‌ترین کلروفیل کل به‌ترتیب در غلظت ۱۵ گرم در مترمربع، کاربرد به‌صورت جامد و در مرحله شش‌برگی حاصل شد (جدول ۳). نتایج اثر سه‌گانه تیمارها بیش‌ترین کلروفیل کل (۳۵/۰۰ گرم در میلی‌گرم وزن خشک) در تیمار کاربید کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع گازی در مرحله شش‌برگی و کم‌ترین مقدار آن (۱۳/۶۴ میلی‌گرم در گرم وزن تازه) در شاهد مشاهده شد (شکل ۳).

شکل ۴. تأثیر سطوح مختلف، روش و زمان اعمال کاربید کلسیم بر میزان نیتروژن برگ خیار تک‌پایه. حروف یکسان روی ستون‌ها بیانگر تفاوت غیرمعنی‌دار بر اساس آزمون دانکن در سطح احتمال ۵ درصد است.

Fig. 4. The effect of different levels, method and time of application of calcium carbide on leaf nitrogen of monoecious cucumber. Similar letters on the bars stand for non-significant differences (Duncan, $p < 0.05$).

به اتیلن (C_2H_4) تبدیل می‌کنند (Mastorakis and Iqbal, 2014). با توجه به این‌که ساختار شیمیایی استیلن تقریباً مشابه با ساختار شیمیایی اتیلن است، انتظار می‌رود که این دو ترکیب آثار مشابهی داشته باشند (Mashayekhi et al., 2017).

استیلن و اتیلن تمام مراحل رشدی گیاه را تحت تأثیر قرار می‌دهند و از راه افزایش کارایی مصرف عناصر غذایی موجب افزایش رشد و عملکرد گیاه می‌گردند (Siddiq et al., 2012). در این پژوهش کاربرد کاربید کلسیم موجب افزایش وزن تازه شاخساره و ریشه شد (جدول ۴) که دلیل آن می‌تواند مربوط به نقش اتیلن در افزایش آنزیم نیترات ردوکتاز و در نتیجه افزایش جذب عناصر غذایی به‌ویژه نیتروژن و گوگرد باشد. همچنین کاربرد این ماده موجب افزایش شدت فتوسنتز و افزایش سطح برگ و در نتیجه بهبود رشد و گسترش ریشه می‌گردد که افزایش شاخص‌های رویشی را به همراه دارد (Iqbal et al., 2012). همچنین به دلیل اثر بر فتوسنتز، کاربرد اتیلن بر کارایی مصرف آب نیز تأثیر می‌گذارد و موجب افزایش هدایت روزنه‌ای، فعالیت چرخه روبیسکو و سرعت انتقال الکترون می‌گردد. بنابراین کارایی مصرف آب بیشتر، رشد رویشی گیاه را بهبود می‌بخشد (Siddiq et al., 2012). ولی در پژوهش حاضر، غلظت ۱۵ گرم

تیمارها نشان داد بیش‌ترین میزان نیتروژن برگ (۴۲ میلی‌گرم در گرم وزن خشک) در تیمار ۱۰ گرم در مترمربع کاربید کلسیم به روش گازی در مرحله شش‌برگی و کم‌ترین مقدار آن (۲۰/۶۴ میلی‌گرم در گرم وزن خشک) در شاهد مشاهده شد (شکل ۴).

بحث

نتایج نشان داد کاربرد کاربید کلسیم رشد و عملکرد خیار تک‌پایه را افزایش داد. کاربرد این ترکیب در مرحله چهار و شش‌برگی بیش‌ترین تأثیر را در بهبود صفات مورد ارزیابی داشت (جدول ۴) که دلیل آن می‌تواند مربوط به نقش اتیلن در گسترش ریشه و افزایش کارایی جذب عناصر غذایی در مراحل آغازین رشد باشد (Abbasi et al., 2012). همچنین کاربرد به شکل مایع به دلیل حل‌شدن یکنواخت کاربید کلسیم در آب آبیاری دسترسی بهتر ریشه‌ها به محلول و کاربرد به شکل گازی به دلیل سرعت بیش‌تر گسترش گاز در منافذ خاک، جایگزینی با هوای خاک و نفوذ به اعماق خاک بیش‌ترین تأثیر را در بهبود صفات رشدی خیار نشان داد. کاربرد کاربید کلسیم با آب و واکنش حاصل موجب آزاد شدن کلسیم، یون و استیلن (C_2H_2) می‌شود. ریزجانداران خاک با کمک آنزیم نیتروژناز، استیلن را

شرایط کاربرد کاربرد کلسیم گزارش نمودند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، کاربرد کاربرد کلسیم محتوای کلروفیل کل خیار را افزایش داد، زیرا اتیلن با افزایش سطح برگ، فتوسنتز را افزایش می‌دهد و موجب بازشدن روزنه‌ها و افزایش سرعت انتشار CO_2 از جو به به حفره‌های بین سلولی می‌شود (Iqbal et al., 2012). از سویی دیگر اتیلن با تأثیر بر بیان ژن آنزیم‌های ساخت رنگریزه‌های فتوسنتزی و افزایش جذب نیتروژن (Heidari et al., 2018)، محتوای کلروفیل کل برگ را افزایش می‌دهد (شکل‌های ۳ و ۴). گزارش شده است در چمن *Japonica zoysia* کاربرد اتیلن تولید شده از اتفن محتوای کلروفیل برگ را از راه مهار آنزیم‌های تجزیه‌کننده کلروفیل بهبود بخشید (Zhang et al., 2024).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد کاربرد کاربرد کلسیم میزان جذب نیتروژن برگ خیار را افزایش داد (جدول ۳ و شکل ۳). زیرا اتیلن فعالیت آنزیم اکسیدکننده آمونیاک را که در نیتریفیکاسیون دخیل است، مهار کرده و در نتیجه باعث مهار نیتریفیکاسیون و نترات‌زدایی و افزایش کارایی استفاده از نیتروژن می‌گردد (Khan et al., 2015). همسو با نتایج پژوهش حاضر، در گیاه خردل اتیلن آزاد شده از اتفن میزان نیتروژن گیاه را افزایش داد (Iqbal et al., 2012).

نتیجه‌گیری کلی

نتایج این پژوهش نشان داد کاربرد کاربرد کلسیم شاخص‌های رشدی و عملکرد خیار تک‌پایه را افزایش داد، به‌طوری‌که با کاربرد کاربرد کلسیم ۱۵ گرم در مترمربع به شکل مایع بیش‌ترین تعداد میوه و عملکرد بوته در زمان شش برگی به‌دست آمد. همچنین بیش‌ترین وزن تازه شاخساره و ریشه، ارتفاع بوته، سطح برگ، میزان نیتروژن برگ و محتوای کلروفیل کل در اثر کاربرد تیمار کاربرد کلسیم ۱۰ گرم در مترمربع به شکل گاز و در زمان شش برگی مشاهده شد. به‌طور کلی کاربرد کاربرد کلسیم در مرحله شش برگی و غلظت ۱۵ گرم در مترمربع به‌صورت مایع تعداد میوه و عملکرد خیار تک‌پایه را بهبود بخشید.

در مترمربع موجب کاهش وزن تازه شاخساره، ارتفاع بوته و وزن تازه ریشه شد (جدول ۴) زیرا غلظت زیاد اتیلن منجر به مهار گسترش ریشه شده است (Shakar et al., 2015). همچنین فعالیت آن‌تی‌جیبرلینی هورمون اتیلن، موجب توقف تقسیم سلولی میتوزی در ناحیه مریستمی آپیکال ریشه و اندام هوایی شده است (Baral et al., 2022). (Abbasi et al., 2012) نیز تأثیر کاربرد کلسیم را بر ارتفاع گیاه و عملکرد سیب‌زمینی گزارش نمودند. همچنین در طالبی اتیلن آزادشده توسط اتفن وزن تازه برگ و بوته را افزایش داد (Heidari et al., 2018).

در مراحل اولیه نمو گل خیار، پریموردیای گل دوجنسیتی بوده و شامل شکل‌های اولیه بساک و مادگی است و جنسیت در گل‌ها با نمو انتخابی پریموردیای پرچم یا مادگی تعیین می‌شود (Bagheri et al., 2022). هورمون اتیلن به‌عنوان عامل افزایش گل‌های ماده و در نهایت محصول بیش‌تر در اغلب گیاهان خانواده کدوئیان شناخته شده است. در پژوهش حاضر کاربرد بیش‌ترین غلظت کاربرد کلسیم موجب افزایش تعداد میوه و عملکرد بوته شد (شکل‌های ۱ و ۲). دلیل آن را می‌توان به کاهش رشد رویشی در غلظت‌های زیاد نسبت داد که در نتیجه میزان کربوهیدرات گیاه را از راه کاهش تنفس افزایش داده و منجر به بهبود رشد زایشی در گیاه می‌شود (Shakar et al., 2015). (Polly et al., 2022) نیز افزایش عملکرد میوه آناناس را با کاربرد کلسیم کاربرد گزارش نمودند. همچنین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های Mashayekhi et al. (2017) پیرامون تأثیر کاربرد کلسیم بر تعداد گل ماده و میوه خیار همخوانی دارد.

در این پژوهش سطح بهینه اتیلن نقش مثبتی در بزرگ شدن سلول‌ها و در نتیجه افزایش سطح برگ نشان داد (جدول ۴) که می‌تواند مربوط به نقش آن در جذب نیتروژن و افزایش فتوسنتز باشد (Iqbal et al., 2012). نیتروژن رشد برگ را از راه تولید پروتئین‌های درگیر در رشد سلول، تقسیم سلولی، دیواره سلولی و تولید سیتوکینین تحریک می‌کند که منجر به افزایش سطح فتوسنتز می‌شود (Bassi et al., 2018). (Shaker et al., 2015) و Mashayekhi et al. (2017)، افزایش سطح برگ خیار را در

تشکر و سپاسگزاری

تضاد منافع

در انجام این پژوهش، حمایت مالی خاصی از مؤسسات عمومی، صنعتی و غیرانتفاعی دریافت نشده است. نویسندگان مقاله اذعان دارند هیچ گونه تضاد منفعی با شخص، شرکت یا سازمانی برای این پژوهش ندارند.

منابع مورد استفاده

References

- Abbasi, N.A., Zahoor, M., Khan, H.A., Qureshi, A.A., 2012. Effect of encapsulated calcium carbide application at different growth stage on potato (*Solanum tuberosum* L.) growth, yield and tuber quality. Pak. J. Bot. 44(5), 1543–1550.
- Ahmed, W., Yaseen, M., Arshad, M., Shahid, M., 2014. Effect of polyethylene coated calcium carbide on physiology, photosynthesis, growth and yield of sweet pepper. Pak. J. Agric. Sci. 51, 59–65.
- Bagheri, M.R., Ghasimi Hagh, Z., Khoshghalb, H., 2022. The effect of 1-methylcyclopropene and cobalt chloride on some vegetative and reproductive characteristics of gynoecious cucumber. Plant Prod. Technol. 14(1), 111–121. <https://doi.org/10.22084/ppt.2023.26336.2079>. (In Persian with English abstract)
- Baral, B., Shrestha, M., Subedi, S., Dulal, P.R., Joshi, N.R., 2022. Effect of foliar spray of ethephon doses and pruning intensities on growth, sex expression, and yield of cucumber (var- Bhaktapur local) in Kaski, Nepal. Arch. Agri. Environ. Sci. 7(3), 347–354. <https://dx.doi.org/10.26832/24566632.2022.070307>.
- Bassi, D., Menossi, M. and Mattiello, L., 2018. Nitrogen supply influences photosynthesis establishment along the sugarcane leaf. Sci. Rep. 8, 2327. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-20653-1>.
- Eleduma, A.F., 2023. Agronomic and yield performances of cucumber (*Cucumis sativus*) on soil amended with different rates of cattle manure in derived Savannah agroecological zone of Ondo State, Nigeria. J. Plant Sci. 8(2), 056–060. <https://dx.doi.org/10.17352/ojps.000057>.
- FAO, Food and Agriculture Organization of the United Nations. Crop. Prod. Data 2022. Available online: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>.
- Haghighi, M., Nazari, Z., Sajedimehr, H., 2021. The effect of chilling and high-temperature stresses on the growth and physiological changes of grafted cucumber in Iranian endemic squash and cucumbers. J. Soil Plant Interact. 11(4), 15–31. <https://doi.org/10.47176/jspi.11.4.14918>. (In Persian with English abstract)
- Heidari, M., Bahremand, N., Mohamadinejad, G., 2018. Effect of plant growth regulators on growth, fruit yield and quality in Cantaloupe plant (*Cucumis melo* Var. Cantaloupensis cv. Shahpasandi). J. Crop Prod. Proc. 7 (4), 15–28. <https://doi.org/10.29252/jcpp.7.4.15>. (In Persian with English abstract)
- Iqbal, N., Khan, N.A., Nazar R., Silva, J.A.T., 2012. Ethylene-stimulated photosynthesis results from increased nitrogen and sulfur assimilation in mustard types that differ in photosynthetic capacity. Environ. Exp. Bot. 78, 84–90. <https://doi.org/10.1016/j.envexpbot.2011.12.025>.
- Javan, Y., Nazaridelfjou, M.J., 2018. Growth and developmental parameters, quality and productivity of cucumber as affected by K:Ca ratios of nutrient solution in soilless system. J. Hortic. Sci. 32(3), 383–391. <https://doi.org/10.22067/jhorts4.v32i3.60489>.
- Khan, M., Trivellini, A., Fatma, M., Masood, A., Francini, A., Iqbal, N., Ferrante, A., Khan, N.A., 2015. Role of ethylene in responses of plants to nitrogen availability. Front. Plant Sci. 6, 927. <https://doi.org/10.3389/fpls.2015.00927>.
- Khan, S., Alvi, A.F., Khan, N.A., 2024. Role of ethylene in the regulation of plant developmental processes. Stresses. 4, 28–53. <https://doi.org/10.3390/stresses4010003>.
- Mashayekhi, K., Jafari, S., Shomali, A., Mousavizadeh, J., 2017. Applying calcium carbide solution affects sex expression and increases yield of monoicous cucumber. J. Plant Physiol. Breed. 7(1), 99–104.
- Mastorakis, N.E., Iqbal, S., 2014. Effect of humic acid and calcium carbide on growth and yield of tomato. In: Mastorakis, N.E., Batzias, F., Guarnaccia, C. (Eds.), Recent Advances in Urban Planning, Sustainable Development and Green Energy (Proceedings of the 5th International Conference on Urban Sustainability, Cultural Sustainability, Green Development, Green Structures and Clean Cars, USCUDAR '14). WSEAS Press, November 22–24, Florence, Italy, pp. 174–179.
- Najafi, M., Arouiee, H., Aminifard M.H., 2022. Effects of folic acid and amino acid application on some morphophysiological characteristics of *Cucumis sativus* L. under deficit irrigation conditions. J. Soil Plant Interact. 12(4), 19–36. <https://doi.org/10.47176/jspi.12.4.20271>. (In Persian with English abstract)
- Polly, Main Uddin Miah, M., Khairul Mazed, H.E.M., Eliyachur Rahman, M., Yesmin, K., 2022. Effect of different plant hormones on early production of two commercial pineapple varieties in Bangladesh. Eur. Academic Res. 7, 2354–2382.
- Shakar, M., Yaseen, M., Arshad, M., Rizwan, A., 2015. Soil applied calcium carbide-mediated changes in morpho-

- physiology, femaleness and fruit yield of cucumber plants and their relationship with endogenous plant ethylene. J. Anim. Plant Sci. 25, 1685–1692.
- Sharma, V., Sharma, L., Sandhu, K.S., 2020. Cucumber (*Cucumis sativus* L.). In: Ahmad Nayik, G., Gull, A. (Eds.), Antioxidants in Vegetables and Nuts-Properties and Health Benefits, Springer Nature, Singapore, Pte Ltd., pp. 333–340. https://doi.org/10.1007/978-981-15-7470-2_17.
19. Siddiq, S., Yaseen, M., Arshad, M., Ahmed, N., 2012. Effect of calcium carbide on photosynthetic characteristics, growth and yield of tomato cultivars. Pak. J. Agric. Sci. 49, 505–510.
20. Soroori, S., Danaee, E., Hemmati, K.H., Ladan Moghadam, A., 2021. The metabolic response and enzymatic activity of *Calendula officinalis* L. to foliar application of spermidine, citric acid and proline under drought stress and in a post-harvest. J. Agric. Sci. Technol. 23(06), 1339–1353. <https://doi.org/20.1001.1.16807073.2021.23.6.6.9>.
21. Zhang, J., Li, L., Zhang, Z., Han, L., Xu, L., 2024. The effect of ethephon on ethylene and chlorophyll in *Zoysia japonica* leaves. Int. J. Mol. Sci. 25, 1663. <https://doi.org/10.3390/ijms25031663>.